

Раздзел 3

СТАРАЖЫТНЫЯ ГЕРМАНЦЫ І СЛАВЯНЕ

§ 30. Старажытныя германцы

?! 1. Як было арганізавана кіраванне ў першабытным племені? **2.** Якім чынам узвышэнне правадыроў прывяло да фарміравання дзяржаўнай улады?

Заходняя Рымская імперыя рухнула пад націскам варварскіх народаў. Варвары адыгралі вялікую ролю ў гісторыі Старажытнага свету. Як было арганізавана грамадства старажытных германцаў? Якімі былі адносіны паміж германскімі плямёнамі і Рымам?

1. Паходжанне і рассяленне германскіх плямёнаў. Асаблівае месца сярод варвараў займалі германскія плямёны. Іх прарадзімай лічыцца тэрыторыя сучаснай Даніі і паўднёвага ўзбярэжжа Нарвегіі і Швецыі. З прычыны пагаршэння клімату і ў пошуках лепшых зямель германцы пачалі перасяляцца ў паўднёвым напрамку. Да I ст. яны рассяліліся да Рэйна і Одэра на захадзе і да Дуная на поўдні. Ад 3 да 4 мільёнаў германцаў жылі на вялізнай тэрыторыі ад Скандынаўскага паўвострава да Чорнага мора.

2. Грамадскі лад германцаў. Старажытныя германцы пражывалі ў невялікіх адасобленых паселішчах. Яны апрацоўвалі зямлю, якой хапала ўсім, але галоўным багаццем лічылася жывёла. Роднасныя сем'і аб'ядноўваліся ў роды, некалькі родаў — у племя.

Глава сям'і валодаў беспярэчным аўтарытэтам, ён распараджаўся агульнай маёмасцю. Яго жонка таксама займала

Жыллё германцаў. ▶
Рэканструкцыя

- ☑ Доўгія дамы германцаў сумяшчалі жылыя памяшканні, стойлы для жывёлы і склады.

значнае становішча ў грамадстве. Над імі стаялі радавыя старэйшыны і жрацы, а ў выпадку паходаў — ваенныя правадыры. Самыя важныя пытанні вырашаліся на агульным сходзе дарослых мужчын племені. Непажаданыя прапановы яны адхілялі шумным гоманам, а ў знак згоды з тым ці іншым рашэннем узнімалі дзіды.

Паступова радавыя старэйшыны і ваенныя правадыры сталі ўзвышацца. Яны адыгрывалі галоўную ролю на народных сходках, жылі ва ўмацаваных сядзібах, мелі шмат зямлі і жывёлы, забіралі сабе большую частку ваеннай здабычы. Першапачаткова правадыры выбіраліся супляменнікамі з ліку найбольш моцных і храбрых воінаў. З часам іх улада пачала перадавацца па спадчыне. З'яўленне такіх правадыроў (*конунгаў*) стала важным крокам на шляху фарміравання дзяржавы ў старажытных германцаў.

У германскім грамадстве высока шанаваліся сіла, ваенная адвага і храбрасць. Падобна да спартанцаў германцы лічылі, што

Сям'я старажытных германцаў. ▶
Рэканструкцыя

с. 322–324

сапраўдны воін павінен або атрымаць перамогу, або загінуць у баі. Шчыт, пакінуты на полі бою, мог належаць толькі мёрт-ваму воіну. Ваяўнічасць германцаў зрабіла вялікі ўплыў на іх рэлігійныя вераванні. У германскім пантэоне мы знаходзім багоў, якія любілі ваяваць і паляваць. *Вотан*, або *Одзін*, быў богам вайны, ведаў і паэзіі. Яшчэ адным богам вайны з'яўляўся *Тор-грамавержац*.

▲ Бітва ў Тэўтабургскім лесе.
Мастак П. Янсэн

- ✓ Визначыце, дзе на карціне адлюстраваны германскія і рымскія воіны. Чаму вы так вырашылі?

3. Германцы і Рым.

Доўгі час германцы жылі на паўночна-усходніх межах рымскага свету. У II ст. да н. э. яны ўпершыню ўварваліся ў межы Паўночнай Італіі. Рымскія легіёны спынілі рух германцаў наперад, але пакарыць іх так і не змаглі.

У 9 г. рымляне пацярпелі знішчальнае паражэнне ад германскіх плямёнаў у *Тэўтабургскім лесе* паблізу ад ракі Рэйн.

З гэтага часу імперыя, стрымліваючы націск дзёрзкіх варвараў, думала толькі пра абарону. А з канца II ст. рымскія

імператары імкнуліся ператварыць германцаў у сваіх саюзнікаў. З гэтага часу роля варвараў-наёмнікаў у рымскім войску змянілася. Воіны-германцы ўзмацнілі рымскае войска, а некаторыя з іх сталі выдатнымі военачальнікамі.

Але рымляне па-ранейшаму ставіліся да германцаў пагардліва. У 476 г. правадыр наёмных германскіх атрадаў *Адаакр* скінуў апошняга рымскага імператара і абвясціў сябе правіцелем Італіі.

ПАДВЯДЗЁМ ВЫНІКІ

◆ Германскія плямёны займалі шырокую тэрыторыю Еўропы. Яны жылі першабытнымі ладамі і былі язычнікамі. ◆ Аслабленне Рымскай імперыі прывяло да ўварвання на яе землі ваяўнічых германцаў. ◆ Уварванне германцаў урэшце рэшт прывяло да падзення Заходняй Рымскай імперыі. У гісторыі Еўропы пачаўся новы перыяд.

- ? 1. Намалюйце схему будовы германскага грамадства. 2. Знайдзіце ў тэксце параграфа факты, якія сведчаць пра ваяўнічасць германцаў. Чым іх звычаі і правілы нагадваюць спартанскія? 3. Як складаліся ўзаемаадносіны Рымскай імперыі і германцаў? 4. Як звязаны ў гісторыі Рыма падзеі 9 г. і 476 г.?

§ 31. Старажытныя славяне

- ?! 1. Хто такія індаеўрапейцы? 2. Якія старажытныя народы вялі паходжанне ад індаеўрапейцаў? Якія дзяржавы яны стварылі? 3. Як былі звязаны прыродныя ўмовы, у якіх яны пражывалі, і вераванні народаў старажытнасці?

Славяне — найбуйнейшая ў Еўропе група роднасных народаў (каля 300 мільёнаў чалавек), якая ўзнікла ў глыбокай старажытнасці. Беларуская, руская і іншыя сучасныя славянскія мовы захоўваюць спадчыну адзінай старажытнаславянскай мовы. Калі і дзе рассяліліся славяне? У чым асаблівасці іх грамадскіх адносін і рэлігіі?

1. Паходжанне і рассяленне старажытных славян. Вучоныя да гэтага часу спрачаюцца пра тое, дзе знаходзілася прарадзіма славян, калі і як адбывалася іх рассяленне на абшарах Усходне-Еўрапейскай раўніны, у Цэнтральнай Еўропе і на Балканскім паўвостраве.

З агульнай сям'і індаеўрапейскіх народаў славяне вылучыліся ў *другім тысячагоддзі да н. э.* Яны паступова рассяліліся па Еўропе, і ў сярэдзіне *першага тысячагоддзя н. э.* займалі вялізную тэрыторыю паміж рэкамі Дняпро і Одэр. Значная працягласць старажытнаславянскага рассялення стала прычынай таго, што некалі адзіная праславянская мова

с. 327–328

